

СПЕЦИФІКА САМООРГАНІЗАЦІЇ МОЛОДІ: СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

ORCID 0000-0003-2548-0488

У статті розкрито соціально-психологічну специфіку процесу самоорганізації молоді, пов'язану з особливостями її готовності до самоорганізації, самооцінкою організованості, соціально-психологічними установками у мотиваційно-потребнісній та ціннісній сферах, інтегральними соціально-психологічними характеристиками за параметрами планомірності, цілеспрямованості, наполегливості, динамічними та особистісно-стильовими якостями саморегуляції, рефлексивності, з урахуванням показників сприйняття часу і стилів діяльності у процесі самоорганізації.

Виокремлено рівні самоорганізації молоді і проведено диференціацію вибірки. Встановлено, що найвищий рівень самоорганізації молоді (рівень майстерності) притаманний досліджуваним, які самостійні у визначенні цілей діяльності; високо мотивовані на навчання і самовдосконалення у професії, з адекватною оцінкою результатів діяльності та високою рефлексивністю. Високий рівень самоорганізації молоді (рівень досвіду) свідчив про автономність досліджуваних в організації діяльності, здатність самостійно і усвідомлено ставити цілі, аналізувати ситуацію, моделювати дії з їх досягнення, виділяти критерії оцінки та контролювати хід виконання проміжних і кінцевих результатів діяльності, адекватно і оперативно реагувати на зміни; здатність компенсувати вплив інтегративних особливостей і якостей, що перешкоджають досягненню мети; опановувати нові види діяльності, впевнено почувати себе у ситуаціях невизначеності; з достатньо розвинутими рефлексивними вміннями. Середній рівень самоорганізації молоді (рівень розвитку) характеризував досліджуваних з ситуативною захопленістю навчально-професійною діяльністю, середньою пізнавальною активністю, труднощами у визначенні причин невдач у реалізації власного розвитку та успішності діяльності, неадекватне його проектування. У молоді з початковим рівнем (рівень становлення) самоорганізації потреба в усвідомленій, самостійній організації діяльності визнана несформованою; можливість компенсації несприятливих для досягнення поставленої мети особистісних особливостей знижена, а успішність оволодіння новими видами діяльності у значній мірі залежить від особливостей конкретного її виду. Низький рівень

(рівень некомпетентності) самоорганізації притаманний респондентів, які покладаються на зовнішню оцінку діяльності, залежні від ситуації і оточуючих, некритично слідує їх порадам і настановам; здатність до рефлексії не розвинена.

Підкреслюється, що будь-який рівень самоорганізації молоді має перспективну властивість виступати основою для наступних рівнів, завдяки чому включається у подальший процес самоорганізації, удосконалюється та розвивається.

Ключові слова: *молодь, самоорганізація, соціально-психологічне забезпечення, оптимізація процесу самоорганізації, суспільні трансформації.*

Постановка проблеми. У складних умовах соціально-економічних та суспільно-політичних змін, які відбуваються у сучасному соціумі, актуальним стає визначення концептуальних засад, закономірностей і специфіки процесу самоорганізації особистості, у першу чергу, молоді, адже трансформаційний характер суспільних процесів спричиняє коливання соціальної психіки молоді людини (О. Блискун, Я. Гошовський, С. Максименко та ін.). При цьому питання соціально-психологічної регуляції поведінки, засвоєння соціальних і формування особистісних норм молодих людей мають особливу значущість, оскільки саме молодь представляє найближче майбутнє суспільства, найбільш яскраво виражає як його можливості, так і проблеми, а зазначений віковий період є найбільш чутливим для розвитку здатності до самоорганізації. За цих умов важливим стає відстеження у межах психологічних досліджень основних тенденцій самоорганізації молоді в період суспільних трансформацій [1-5].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Встановлено, що у контексті означеної проблеми найбільшу цінність представляють дослідження науковців, які вивчали процес розвитку особистості, закономірності її становлення, умови і механізми формування (Л. Анциферова, Л. Божович, Л. Виготський, Ю. Гіппенрейтер, В. Давидов, Ф. Дайсон, Д. Зіглер, С. Келвін, Г. Ліндсей, С. Максименко, В. Мерлін, Н. Рейнвальд, Р. Тайсон, Ф. Францелла, Л. Хьєлл та ін.), співвідношення особистісного зростання, дозрівання і розвитку (В. Бочелюк, Е. Еріксон, А. Коваленко та ін.). На особливу увагу заслуговують дослідження процесів саморозвитку (С. Архипова, А. Деркач, О. Ємельянова, В. Лузгін та ін.), самоствердження та самовираження (З. Ковальчук, О. Кононенко, І. Тарасова, В. Турбан та ін.), самоідентифікації, самоактуалізації, самовдосконалення та самореалізації (Н. Завацька, В. Москаленко, Л. Пілецька, І. Попович та ін.).

З'ясовано, що у науковому просторі розкрито типологічні особливості самоорганізації діяльності (С. Богомаз та ін.), зокрема психолого-педагогічні особливості самоорганізації навчальної діяльності студентів (С. Котова, О. Шахматова та ін.), а здатність до самоорганізації діяльності розглянуто як критерій особистісного потенціалу і умову досягнення психологічного благополуччя (Ю. Завацький, О. Нос та ін.); визначено компоненти самоорганізації у студентської молоді (сила волі, аналіз умов, самоконтроль тощо) (О. Ішков та ін.), методологічні та методичні проблеми емпіричного дослідження моральної сфери особистості в аспекті її самоорганізації (Н. Апетик, О. Веселова та ін.).

Мета статті – розкрити специфіку самоорганізації молоді: соціально-психологічний аспект.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Для досягнення поставленої мети та розв'язання висунутих завдань використано комплекс методів дослідження: обсерваційних (спостереження, самоспостереження); інтерв'ю; анкетування; метод експертної оцінки; психодіагностичні методики: карта компетенції самоорганізації (І. Георге), адаптована до предмету дослідження, опитувальники «Самооцінка організованості» (Є. Ільїн), «Діагностика особливостей самоорганізації» (О. Ішков); «Опитувальник самоорганізації діяльності» (О. Мандрикова), статоворольовий опитувальник (С. Бем), тест фрустраційної толерантності у сфері мотивації і потреб» (О. Погьомкіна), методика для діагностики навчальної мотивації студентів (А. Реан, В. Якунін, модифікація Н. Бадмаєвої), «Методика вивчення мотивації навчання у вузі» (Т. Ільїна), «Мотивація професійної діяльності» (К. Замфір, модифікація А. Реана), «Семантичний диференціал часу» (Л. Вассерман, О. Трифонова, К. Червинська), опитувальник «Стилі діяльності» (О. Ішков, Н. Милорадова), розроблений на основі методики «Learning Styles Questionnaire» (П. Хоні, А. Мемфорд), опитувальник саморегуляції (О. Осницький), «Методика діагностики рефлексивності» (А. Карпов).

З метою визначення соціально-психологічної специфіки процесу самоорганізації молоді в період суспільних трансформацій було проведено операціоналізацію структурно-функціональної моделі процесу самоорганізації молоді в період суспільних трансформацій за визначеними компонентами (цільовим, змістовним, процесуальним, контрольно-оцінним); визначено та систематизовано критерії і показники самоорганізації молоді в період суспільних трансформацій; розкрито соціально-психологічну специфіку процесу самоорганізації молоді, пов'язану з особливостями готовності молоді до самоорганізації, зокрема у гендерному вимірі, інтегральними соціально-

психологічними характеристиками молоді, з урахуванням показників сприйняття часу і стилів діяльності у процесі самоорганізації; визначено рівні самоорганізації молоді в період суспільних трансформацій і проведено диференціацію вибірки.

Мета першого етапу емпіричного дослідження полягала у виявленні й обґрунтуванні показників оцінки та самооцінки готовності досліджуваних до самоорганізації, зокрема з використанням методики «Самооцінка організованості» (Є. Ільїн) та непараметричного методу порівняння (U-критерій Манна-Уїтні). До структурних компонентів готовності самоорганізації було включені такі вміння, як планування своєї самостійної роботи у режимі рейтингової оцінки, її виконання у встановлений термін (1); вміння проводити самооцінку володіння необхідними компетенціями самоорганізації та формулювати завдання самовдосконалення (2); готовність вибирати та виконувати індивідуальні завдання (3).

Виходячи з виокремлених характеристик, були виділені засоби оцінювання, критерії та показники самооцінки готовності до самоорганізації та представлено результати вимірів. За результатами аналізу статистичних таблиць отримано рівняння множинної регресії: $Y = a \cdot \text{вміння}_1 + b \cdot \text{вміння}_2 + c \cdot \text{вміння}_3 + e^*$, де Y – успішність; характеристики параметрів: вміння_1 (X_1), вміння_2 (X_2), вміння_3 (X_3). Інтерпретація параметрів моделі ($Y = 2,271 + 0,287X_1 + 0,268X_2 + 0,364X_3$; $p \leq 0,01$) показала, що збільшення X_1 на 1 одиницю виміру призводить до збільшення Y в середньому на 0,287 одиниці виміру; збільшення X_2 – на 0,268 одиниці виміру і X_3 – на 0,364 одиниці виміру відповідно. Отже, на показники успішності діяльності впливають вміння проводити самооцінку володіння необхідними компетенціями з урахуванням завдань самовдосконалення, а також готовність досліджуваних обирати і виконувати індивідуальні завдання.

Виявлено, що позитивний кореляційний зв'язок мають вміння (2) та вміння (3) ($p \leq 0,01$). Це означає, що при високому рівні сформованості у респондентів вміння проводити самооцінку володіння компетенціями самоорганізації вони здатні вибирати індивідуальні завдання та успішно виконувати їх. Крім того, виявлена позитивна кореляція всіх трьох умінь із середньою успішністю досліджуваних.

Доведено, що середній і високий ступінь психологічної резистентності, характерний для досліджуваних з андрогінним статеворольовим типом (за С. Бем), позитивно впливає на їх готовність до самоорганізації в період суспільних трансформацій ($p \leq 0,05$).

Мета другого етапу емпіричного дослідження полягала у виявленні та систематизації критеріїв і показників самоорганізації молоді в період суспільних

трансформацій. З метою їх визначення було застосовано кластерний аналіз (K-means), кореляційний аналіз (коефіцієнт рангової кореляції Спірмена), метод кореляційних плед.

Констатовано, що в особистісному вимірі такими критеріями виступили: характер мотиваційно-ціннісної установки на самоорганізацію у діяльності з показниками позитивного/негативного зв'язку самоорганізації діяльності з мотивами та провідними цінностями молоді; сформованість інтегральних властивостей, що сприяють самоорганізації молоді з показниками сформованості/дифузності структури зв'язків між провідними цінностями та особистісними особливостями; реалізованість інтегральних властивостей молоді у діяльності з показниками відповідності/невідповідності змісту інтегральних властивостей діяльності. У діяльнісному вимірі таким критерієм слугувала, зокрема, здатність організовувати свою діяльність з показниками рівнів самоорганізації діяльності. Крім того, з'ясовано, що критерій здатності визначати коло завдань і вибрати оптимальні способи їх вирішення визначають такі показники самоорганізації молоді, як формулювання у межах поставленої мети сукупності взаємозалежних завдань, які забезпечують її досягнення та вибір оптимального способу їх вирішення, виходячи з наявних ресурсів; вирішення конкретних завдань заявленої якості та за встановлений час; предстанлення результатів вирішення конкретного завдання.

Показано, що критерій здатності керувати своїм часом, вибудовувати та реалізовувати траєкторію самоорганізації на основі принципів освіти протягом усього життя, визначають такі показники самоорганізації молоді, як застосування знань про свої ресурси та їх обмеження для складання ресурсної картки та планування роботи; виконання наміченої роботи з урахуванням власних ресурсів, дотримуючись складеного плану.

Мета третього етапу емпіричного дослідження полягала у встановленні взаємозв'язку між самоорганізацією респондентів та їх інтегральними соціально-психологічними характеристиками і властивостями.

Показано, що психологічні характеристики групи досліджуваних, які успішно втілюють процес самоорганізації, пов'язані з інтегральними властивостями, що описують їх орієнтацію на взаємодію з оточуючими і творчі рішення у ситуації невизначеності. Встановлено, що самоорганізація досліджуваних супроводжується високими рівнями наполегливості ($p \leq 0,03$) та самоконтролю поведінки ($p \leq 0,02$), усвідомленістю життєвих цілей ($p \leq 0,03$), інтернальним локусом контролю ($p \leq 0,04$), відповідальністю ($p \leq 0,02$) (застосовано U-критерій Манна Уїтні).

З'ясовано, що ціннісні орієнтації регулюють самоорганізацію респондентів, спрямовуючи (чи обмежуючи її), що свідчить про наявність у структурі зв'язків

як значимих, так і відхилених цінностей. Значущі цінності дозволяють молоді побудувати процес самоорганізації, використовуючи необхідні якості; відхилені цінності визначають сфери, де самоорганізація може бути ускладнена.

Подальший аналіз був спрямований на визначення психологічних характеристик процесу самоорганізації у підгрупах респондентів з досвідом професійної діяльності та здобувачів вищої освіти, з урахуванням загального сумарного показника самоорганізації діяльності. З цією метою було задіяно, зокрема, методику О. Мандрикової «Опитувальник самоорганізації діяльності».

За допомогою критерію Колмогорова-Смирнова було визначено належність результатів до нормального розподілу (якщо асимптотична значимість більше 0,05, то розподіл вважався нормальним). Оскільки не всі дані мали нормальний розподіл, то для однорідності оцінки було обрано непараметричний U-критерій Манна-Уїтні, за допомогою якого була перевірена статистична розбіжність результатів у вказаних підгрупах респондентів. Констатовано, що за всіма виокремленими показниками, включаючи підсумковий бал самоорганізації діяльності, між підгрупами виявлено достовірні відмінності ($p \leq 0,05$). Респонденти, які мають досвід професійної діяльності, за параметрами планованості, цілеспрямованості, наполегливості, фіксації, самоорганізації, орієнтації на сьогодні, а також загальним сумарним показником самоорганізації діяльності виявили загалом більш високі показники, ніж здобувачі вищої освіти.

На цьому етапі емпіричного дослідження було визначено й показники психологічного часу та сприйняття часу у процесі самоорганізації досліджуваних. Встановлено, що отримані показники відображають різні сторони психологічного часу молоді, як часу життя, і особливості його структурування. Згідно вибірки виявлено, що респонденти здатні поєднувати структурований підхід до організації часу свого життя зі спонтанністю та гнучкістю; вміють цінувати всі складові психологічного часу та отримувати цінний досвід із багатоплановості свого життя. Визначено, що респонденти, які мають досвід професійної діяльності, більш успішні у структуруванні свого часу, більш цілеспрямовані, наполегливі у досягненні своїх цілей, краще планують свій час, меншою мірою орієнтовані на сьогодні і націлені на планування майбутнього, тобто більш активні та успішні в аспекті самоорганізації власної діяльності ($p \leq 0,05$).

З'ясовано, що визначальними чинниками самоорганізації є об'ємність сьогодні, зрозумілість подій і уявлення про своє майбутнє як реалістичний проміжок часу. Відчуття простору необхідне для самореалізації, а об'ємність теперішнього часу надає можливість заповнювати його різними цілями, створюючи тим самим варіативність. Об'ємне сьогодні володіє більшою

місткістю для формування нових цілей, надає свободу для вибору засобів їх реалізації, дозволяє краще розподіляти часові ресурси між цілями. Таке відчуття часу формує у досліджуваних мотиваційний потенціал сьогодення. Час знаходить смислове наповнення, а події, що відбуваються, набувають позитивного характеру. Відчуття ясності, прогнозованості і підконтрольності подій надає молоді можливість об'єктивно сприймати події, що відбуваються, а отже, об'єктивно їх оцінювати і діяти відповідно з ними. Відчуття зрозумілості та оборотності сьогодення формує уявлення про актуальну життєву ситуацію, як про відносно стабільний і безпечний часовий період, а відсутність чітких уявлень про закономірності подій, логічних зв'язків між ними, а також труднощі у самоаналізі можуть проявлятися непослідовністю та імпульсивністю, що знижує здатність до самоорганізації. Реалістичне сприйняття майбутнього часу дозволяє встановити психологічний взаємозв'язок з передбачуваними подіями та довгостроковими планами, тим самим наділяючи їх особистими смислами, що робить цілі більш значущими і відчутними. Відчуття близькості виконання планів формує інтелектуальну і емоційну залученість молодого людини в очікуване майбутнє і в результаті вона позиціонує себе як активного учасника подій. При цьому навіть негативне сприйняття майбутнього може сприяти самоорганізації діяльності, оскільки чим ближче кінцеві терміни, тим реальнішими відчуваються наслідки (за умови, що суб'єкт вважає їх значущими для себе), спонукаючи тим самим до створення плану дій і їх реалізації. Отже, перспектива майбутнього важлива для планування і здійснення особистих проєктів і сприяє самоорганізації молодого людини.

Виокремлено основні характеристики, що впливають на самоорганізацію молоді: величина і структура теперішнього часу, а також відчуття майбутнього часу. З'ясовано, що респонденти з низьким рівнем самоорганізації відчують брак часового простору, що співвідноситься з почуттям внутрішньої скутості, яка призводить до блокування позитивних мотивів особистості. Події сьогодення вбачаються досліджуваним недостатньо впорядкованими, слабо структурованими і невідконтрольними, а майбутні події – недостатньо реалістичними, що може виражатися в імпульсивності поведінки, зниженні значущості подій майбутнього. Це створює у зовнішніх і внутрішніх умовах перешкоди для задоволення актуальних потреб. Така особливість часової перспективи є причиною низького рівня самоорганізації. При цьому, на нашу думку, зміна сприйняття часу дозволить оптимізувати показники самоорганізації молоді.

З'ясовано, що у групі респондентів з низьким рівнем самоорганізації інтегральні властивості мають суперечливий характер. Зокрема, значущі цінності не тільки виключені зі структури зв'язків, а й ускладнюють

самоорганізацію. При цьому зміст інтегральних властивостей замикається на проявах власних переконань та прагненні до зовнішніх атрибутів успіху, що супроводжується ригідністю та нестійкістю самоорганізації.

Встановлена наявність взаємозв'язку між активністю у самоорганізації та такими інтегральними характеристиками і якостями молоді, як відповідальність, суперництво, усвідомленість життєвих цілей та підтверджується доцільністю використання вищенаведених критеріїв самоорганізації: характер ціннісної установки на самоорганізацію, рівень сформованості інтегральних властивостей, що сприяють самоорганізації, реалізованість у діяльності інтегральних властивостей, рівень самоорганізації діяльності.

Мета четвертого етапу емпіричного дослідження полягала у визначенні показників стилів діяльності у процесі самоорганізації молоді.

З'ясовано, що серед здобувачів вищої освіти переважає теоретичний (з абстрактною концептуалізацією у вирішенні будь-яких завдань, схильністю до тривалого аналізу, вибудовування класифікацій; спрямованістю на отримання більш повного знання, цілісного уявлення про явища) і рефлексуючий (з об'єктивністю, інтровертованістю, схильністю фіксуватися на власних почуттях та уподобаннях при виконанні діяльності) стилі діяльності, а серед працюючої молоді встановлено домінування прагматичного (з реалістичними позиціями, практичним підходом у діяльності, ідеями, що втілюються у практиці; цілеспрямованістю, впевненістю у реалізації власних ідей) і діяльнісного (зі схильністю до спонтанності, динамічності, здатністю керувати процесом при втіленні будь-яких завдань) стилів.

Встановлено, що загальний показник рівня самоорганізації (за методикою діагностики особливостей самоорганізації О. Ішкова) є вищим у працюючої молоді. Крім того, порівняльний аналіз рівня самоорганізації у підгрупах з використанням U-критерію Манна-Уїтні дозволив визначити достовірність відмінностей за такими показниками стилів діяльності: прагматичного ($U_{\text{емп.}}=84,1$), рефлексуючого ($U_{\text{емп.}}=12,3$), теоретичного ($U_{\text{емп.}}=91,6$), діяльнісного ($U_{\text{емп.}}=46,9$) при $p \leq 0,01$; $U_{\text{кр.}}=294$.

Порівнюючи результати дослідження між підгрупами за методикою діагностики особливостей самоорганізації виявлено, що за шкалами аналізу результатів ($U_{\text{емп.}}=142,5$), планування ($U_{\text{емп.}}=87,4$), самоконтролю ($U_{\text{емп.}}=184,5$), вольових зусиль ($U_{\text{емп.}}=69,5$), самоорганізації ($U_{\text{емп.}}=26,4$) отримані емпіричні значення перебувають у зоні значущості, тобто різниця між показниками за даними шкалами між двома підгрупами статистично достовірна. При цьому у здобувачів вищої освіти виявлені середні та високі показники цілепокладання, що вказує на достатній рівень розвитку навичок прийняття та утримання цілей за загальною низькою самоорганізованістю. Разом із тим,

самоорганізація працюючої молоді відрізняється вищим самоконтролем, аналізом обставин, суттєвих для досягнення поставленої мети, рівнем планування власної діяльності, розвиненістю вольових якостей.

Висновки. Розкрито соціально-психологічну специфіку процесу самоорганізації молоді, пов'язану з особливостями її готовності до самоорганізації, самооцінкою організованості, соціально-психологічними установками у мотиваційно-потребнісній та ціннісній сферах, інтегральними соціально-психологічними характеристиками за параметрами планомірності, цілеспрямованості, наполегливості, динамічними та особистісно-стильовими якостями саморегуляції, рефлексивності, з урахуванням показників сприйняття часу і стилів діяльності у процесі самоорганізації.

Виокремлено рівні самоорганізації молоді і проведено диференціацію вибірки. Встановлено, що найвищий рівень самоорганізації молоді (рівень майстерності) притаманний досліджуваним, які самостійні у визначенні цілей діяльності; високо мотивовані на навчання і самовдосконалення у професії, з адекватною оцінкою результатів діяльності та високою рефлексивністю. Високий рівень самоорганізації молоді (рівень досвіду) свідчив про автономність досліджуваних в організації діяльності, здатність самостійно і усвідомлено ставити цілі, аналізувати ситуацію, моделювати дії з їх досягнення, виділяти критерії оцінки та контролювати хід виконання проміжних і кінцевих результатів діяльності, адекватно і оперативно реагувати на зміни; здатність компенсувати вплив інтегративних особливостей і якостей, що перешкоджають досягненню мети; опановувати нові види діяльності, впевнено почувати себе у ситуаціях невизначеності; з достатньо розвинутими рефлексивними вміннями. Середній рівень самоорганізації молоді (рівень розвитку) характеризував досліджуваних з ситуативною захопленістю навчально-професійною діяльністю, середньою пізнавальною активністю, труднощами у визначенні причин невдач у реалізації власного розвитку та успішності діяльності, неадекватне його проектування. У молоді з початковим рівнем (рівень становлення) самоорганізації потреба в усвідомленій, самостійній організації діяльності визнана несформованою; можливість компенсації несприятливих для досягнення поставленої мети особистісних особливостей знижена, а успішність оволодіння новими видами діяльності у значній мірі залежить від особливостей конкретного її виду. Низький рівень (рівень некомпетентності) самоорганізації притаманний респондентів, які покладаються на зовнішню оцінку діяльності, залежні від ситуації і оточуючих, некритично слідують їх порадам і настановам; здатність до рефлексії не розвинена.

Підкреслюється, що будь-який рівень самоорганізації молоді має перспективну властивість виступати основою для наступних рівнів, завдяки

чому включається у подальший процес самоорганізації, удосконалюється та розвивається.

Література

1. Білоус Р.М., Охрименко В.О. Вплив часової перспективи на життєстійкість молоді. *Теоретичні і прикладні проблеми психології: зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. Сєверодонецьк: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2015. № 3 (38). С. 46–54.
2. Бочелюк В.Й. Трансформація молоді в період глобальної соціально-економічної кризи. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки*. Вип. 3. 2019. С. 114–121.
3. Ващенко І.В., Завацька Н.Є. Психологічні технології професійного самозбереження молоді та її соціальної підтримки в епоху суспільних трансформацій. *Розвиток особистості в різних умовах соціалізації: монографія* ; за наук. ред. Л.О. Калмикової, Г.О. Хомич. К.: Видавничий Дім «Слово», 2016. С. 405–421.
4. Гарькавець С.О. Студентська молодь та соціально-психологічні впливи у контексті інсталяції вимог трансформаційного суспільства. *Теоретичні і прикладні проблеми психології: зб. наук. праць Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. Сєверодонецьк: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2015. № 3 (38). С. 126–134.
5. Завацька Н.Є., Шевченко Р.П. Адаптаційний потенціал особистості: медико-соціальний вимір: монографія. К.: ПВТП «LAT&K», 2019. 239 с.

References

1. Bilous R.M., Okhrymenko V.O. (2015). Vplyv chasovoi perspektyvy na zhyttestiikist molodi. [The impact of time perspective on the viability of young people]. *Teoretychni i prykladni problemy psykhologii: zb. nauk. prats Skhidnoukrainskoho natsionalnoho universytetu imeni Volodymyra Dalia*. Sievierodonetsk: Vyd-vo SNU im. V. Dalia. № 3 (38). S. 46–54. [in Ukrainian].
2. Bocheliuk V.I. (2019). Transformatsiia molodi v period hlobalnoi sotsialno-ekonomichnoi kryzy. [Transformation of youth during the global socio-economic crisis]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Serii: Psykholohichni nauky*. Vyp. 3. S. 114–121. [in Ukrainian].
3. Vashchenko I.V., Zavatska N.Ie. (2016). Psykholohichni tekhnolohii profesiinoho samozberezhennia molodi ta yii sotsialnoi pidtrymky v epokhu suspilnykh transformatsii. [Psychological technologies of professional self-preservation of youth and its social support in the era of social transformations]. *Rozvytok osobystosti v riznykh umovakh sotsializatsii: monohrafiia* ; za nauk. red.

L.O. Kalmykovoi, H.O. Khomych. K.: Vydavnychi Dim «Slovo». S. 405–421. [in Ukrainian].

4. Harkavets S.O. (2015). Studentska molod ta sotsialno-psykholohichni vplyvy u konteksti instaliatsii vymoh transformatsiinoho suspilstva. [Student youth and socio-psychological influences in the context of establishing the requirements of a transformational society]. *Teoretychni i prykladni problemy psykholohii: zb. nauk. prats Skhidnoukrainskoho natsionalnoho universytetu imeni Volodymyra Dalia*. Sievierodonetsk: Vyd-vo SNU im. V. Dalia. № 3 (38). S. 126–134. [in Ukrainian].

5. Zavatska N.Ie., Shevchenko R.P. (2019). Adaptatsiyni potentsial osobystosti: medyko-sotsialnyi vymir: monohrafiia. [Adaptive potential of personality: medical and social dimension]. K.: PVTP «LAT&K». 239 s. [in Ukrainian].

Hoian I.M.

SPECIFICS OF YOUTH SELF-ORGANIZATION: SOCIO-PSYCHOLOGICAL ASPECT

The socio-psychological specifics of the process of self-organization of youth, related to the peculiarities of their readiness for self-organization, self-assessment of organization, socio-psychological attitudes in motivational-needs and values, integrated socio-psychological characteristics in terms of planning, purposefulness, purposefulness and purposefulness. qualities of self-regulation, reflexivity, taking into account indicators of perception of time and styles of activity in the process of self-organization.

The levels of youth self-organization were singled out and the sample was differentiated. It is established that the highest level of self-organization of youth (level of skill) is inherent in the subjects who are independent in determining the goals of the activity; highly motivated for learning and self-improvement in the profession, with adequate assessment of performance and high reflexivity. The high level of self-organization of youth (level of experience) testified to the autonomy of research in the organization of activities, the ability to independently and consciously set goals, analyze the situation, model actions to achieve them, identify evaluation criteria and monitor progress and intermediate results. changes; the ability to compensate for the influence of integrative features and qualities that hinder the achievement of the goal; master new activities, feel confident in situations of uncertainty; with sufficiently developed reflexive skills. The average level of self-organization of youth (level of development) characterized the subjects with situational enthusiasm for educational and professional activities, average cognitive activity, difficulties in determining the causes of failures in their own development and success, inadequate design. In young people with the initial level (level of formation) of self-organization, the need for

conscious, independent organization of activities is recognized as unformed; the possibility of compensating for unfavorable to achieve the goal of personal characteristics is reduced, and the success of mastering new activities depends largely on the characteristics of a particular type. The low level (level of incompetence) of self-organization is inherent in respondents who rely on external evaluation of activities, depending on the situation and others, uncritically follow their advice and guidelines; the ability to reflect is not developed.

It is emphasized that any level of self-organization of youth has a promising property to serve as a basis for the next levels, thus being included in the further process of self-organization, improving and developing.

Key words: *youth, self-organization, social and psychological support, optimization of the process of self-organization, social transformations.*

Гоян Ігор Миколайович – доктор філософських наук, професор, професор кафедри соціальної психології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, здобувач кафедри практичної психології та соціальної роботи Східноукраїнського національного університету ім. В. Даля, м. Северодонецьк.